

manska posuđenica (prasl. **prlkъ* < germ. **fulka-*, v. F. Kluge i W. Mitzka, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, 1957.¹⁷, s. v. *Volk*, i M. Vasmer, *Russisches etymologisches Wörterbuch*, 1953. i d., s. v. *polk*) — i došla tim putem (prvobitno možda u značenju »vojska vjernika«). Čini mi se u tom pogledu značajno, što se u narodu u mnogim krajevima i ne čuje s one strane crkvenih vrata; isto je tako poučno, da se slavensko **prlkъ* i po semantičkom cijepanju na »vojsku« i »narod« ne podudara samo s germanskim **fulka-* (> njem *Volk*), odakle se uzima da potječe, nego i s grčkim *laós* (v. H. Stephanus, *Thesaurus Graecae linguae*, 1831. i d., s. v.).

Usput se može napomenuti, da uobičajene jednadžbe: *puk* = *populus* i *narod* = *natio* (koje opet računaju s netočnom jednadžbom *natio* = = *nation*) — ne odgovaraju stvarnim smislaonim odnosima. Jer dok *puk* obično znači dio naroda, *populus* označuje cio narod, a dok *narod* vrijedi za svaki, pa i vlastiti narod, *natio* se većinom odnosi na tuđe (nerim-ske) narode, u kršćansko doba obično na pogane (v. Ae. Forcellini, *Lexicon totius Latinitatis*, 1940.⁴, s. v. *populus* i *natio*). Tako se onda i sirova narodna riječ *natio* samo djelomice podudara u smislu s više ili manje učenom *nation* (v. F. Gaffiot, *Dictionnaire illustré latin-français*, 1934., s. v. *nation*).

Više bi odgovarao razmjer *puk* : *narod* = *peuple* : *nation*, ali je opet neprilika u tome, što *peuple* može značiti isto što i *nation*.

Što se tiče tuđice *nacija*, koja u teoriji o razvoju društva ima točno određeno mjesto, bilo bi dobro pitati sociologe, što bi rekli, kad bi je tko htio ukloniti iz jezika.

Ne predlažem dakle, da bi se riječ *puk* i njezine izvedenice »najposlije ipak iz hrvatskoga jezika izbacile« (v. »Jezik« V, 2, str. 56.), nego mislim, da su one u demokratsko vrijeme sociološki neupotrebljive, t. j. da u primjeni na suvremene društvene odnose u svijetu nemaju više što da znače.

JEDNA ZANEMARENA, A DOBRA NARODNA RIJEČ

Alija Nametak

Ne mora čovjek biti jezični čistunac i bičem šibati svaku stranu riječ goneći je iz našeg jezika, ali ima u narodu veoma dobrih riječi, mimo koje se prolazilo i još uvijek prolazi, da je zaista grehota, što se ne uvode u svagdašnji govor i što ne prodru u književnost.

Riječ *žahlada* ne nalazi se ni u Vukovu ni u Broz-Ivekovićevu rječniku, nemaju je ni Ristić-Kangrga ni Benešić, a ne znam, da li se nalazi i u fondu riječi predzadnjeg slova velikog Akademijina rječnika. A ta riječ znači upravo ono, što se danas općenito označava francuskom riječi *dessert*, koja je protumačena u Klaićevu Rječniku stranih riječi: »poslastica:

jelo, koje se stavlja na stol nakon dovršenog obroka (sir, voće, kompot)«, a u Vujaklijinu: »prislačci, posljednji deo obeda (sir, voće, poslastice)«.

Riječ *zahlada* u gornjem značenju živi na široku području u Bosni. Kad se na svečanim objedima kod muslimana mijenjaju jela, slano pa slatko, pa opet slano, slatko, slano, slatko, na kraju dođe *zahlada*, a to su obično: sùtljija ili sùtljijāš (riža kuhana u zaslađenu mlijeku, a može se mjesto šećera staviti i malo soli!), hòšaf (kuhano sušeno ili svježe voće i ohlađeno), boróvničevo (kompot od borovnica), almāsija (slatka želatina) i kiselo mlijeko. To sve obično dođe istovremeno na sofru (sto) i svemu tome se rekne *zahlada*, jer se služi hladno. U Hercegovini se tomu rekne: *hládnī sūdi*.

Zāhladu ili *zāladu* imaju i druge skupine u Bosni na svečanim objedima, osobito slavama. Na selima je *zahlada* svakako skromnija nego u gradovima, a najviše puta se sastoji od samog *hošafa* ili sama kisela mlijeka, rjeđe od oboga.

Zahlada se obično i priredi dan ili dva prije svečanog ručka ili večere.

Pričao mi je jedan lovac, kako je davno prije Prvog svjetskog rata prisluškiavao razgovor čobančadi, kad su im ovce plandovala, negdje na Romaniji, a oni jeli skromnu užinu iz torbe.

Jedno je reklo: »Bôgo môj, šta li car rúčā?«

»Šta ruča!« odgovorilo je drugo. »Ljēba somúna i grāa pasúlja, òd luka srédinē i mèda zāladē.«

Eto, to je bio vrhunac sladokúštva, kako ga je zamišljalo bosansko pastirče: somun — bijeli kruh iz gradske pekare, grah u zrnju bez mahuna, sredina od luka bez ljupine i pérā i — med kao *zahlada*.

Začudno je, da riječ *zahlada* nisu zabilježili stariji naši leksikografi, a ne sjećam se, da sam je našao u tekstovima naših književnika, pa ni onih iz Bosne. Možda bi je bilo potrebno uvesti mjesto tuđice *desert* u književni jezik, makar i preko ugostiteljskih jelovnika!

O NAZIVU ZA GLAGOLE SA DVA VIDA I POVODOM TOGA

Nikola Rončević

U svojoj radnji *Aorist u hrvatskom jeziku*, koju sam napisao na početku godine 1941., a koja je objavljena u posebnoj knjižici u jesen godine 1956.,¹ ja sam, među ostalim, govorio i o glagolima, koji po glagolskom vidu (aspektu) mogu biti i trajni i trenutni (imperpektivni i perfektivni), te sam tom prilikom stvorio i poseban pridjev, t. j. naziv za njih: *dvovidan*, dakle: *dvovidni glagoli*. Tako je bilo u rukopisu god. 1941., tako je i u

¹ N. Rončević, *Aorist u hrvatskom jeziku*, Zagreb 1956.